

Els pares de Saray encara no han acceptat que la seva filla els trenqués radicalment les expectatives. Des que era petita i es referia a si mateixa en femení, han mirat de *corregir* qui és, fins i tot a cops. Tanmateix, Saray destaca com, durant el postoperatori de la mamoplastia, la seva mare l'ajudava a dutxar-se i li curava les cicatrius. "A pesar de ser tan tancada de ment, no em va deixar tirada", remarca. En mirar el seu trajecte de transició de gènere social, parla també del suport d'una tieta, de cosines, d'amistats dels seus pares i del seu avi. Li costa tractar-la de *moza*, però li diu que endavant per ser feliç, explica. "La por al que és desconegut, en el gènere i en qualsevol altra cosa, és tan gitana com paia", té clar la jove, que assegura haver tingut "més problemes per ser una dona trans gitana entre les persones paies que per ser una dona trans dins la comunitat gitana".

LGTBI-fòbia i antigitanisme van de la mà en el dia a dia de les persones gitanes amb opcions sexuals i identitats de gènere no normatives. Saray destaca com, per exemple, la doble discriminació l'afecta sistemàticament al mercat laboral. Tant entre les dones gitanes com entre les visiblement trans, l'exclusió del mercat de treball formal és una les formes en què cristal·litza la discriminació i la que té un impacte més profund en la seva qualitat de vida. Saray també remarca la discriminació suportada en els anys d'institut, per part d'alumnat i de professorat.

Diu que, "com totes les gitanes", va deixar els estudis als setze, sense arribar a treure's l'ESO. Si bé no és el cas de totes, sí que encara de més de la meitat de noies i nois del poble gitano. L'elevat abandonament escolar és clau per explicar la sobrerrepresentació de la població gitana en la pobresa i l'exclusió. És, de fet, una de les petges que han deixat segles de persecució institucional i marginació social del poble gitano. Una minoria –la més gran de l'Estat espanyol i d'Europa, on s'estima que arriba als 10 o 12 milions de persones– marcada per una història d'aïllament i d'intents d'aniquilació –cultural i fins i tot física– i travessada avui, arreu d'Europa, per la vulnerabilitat socioeconòmica. A l'Estat espanyol viu en pobresa extrema més de la meitat (54%) de la població romaní, segons la Fundació Secretariat Gitano.

Posar el focus en les dificultats de la població gitana als barris guetificats on moltes viuen és el que urgeix per combatre conjuntament

Tant entre les dones gitanes com entre les visiblement trans, l'exclusió del mercat de treball formal és una de les formes en què cristal·litza la discriminació

L'LGTBI-fòbia que suporten les persones romanís; tant portes endins com –remarquen– portes enfora de la seva comunitat, on l'impacte de la discriminació per raó de gènere i opció sexual s'aprofundeix per l'antigitanisme. "Són guetos als quals les polítiques ens han abocat; són com reserves on ens tennen tancats i on es produeixen multiplicitat d'injustícies; que ens han destrossat com a societat, han canviat les formes de comportament del poble gitano i de relació entre nosaltres", descriu l'activista LGTBI i educador social Iñaki Vázquez.

Si bé existeixen situacions de violència en què cal protegir la víctima a través dels recursos públics, Vázquez assegura que les activistes LGTBI romanís acompanyen, sobretot, casos en què se'ls demana suport per "afrontar la situació dins la família". "Moltes famílies no saben què fer i acompanyem el dolor que implica trencar un model, unes expectatives, i expliquem que hi ha referents gitanos i gitanes que han optat per altres tipus de vides; que no perden la seva identitat, sinó que aporten diversitat a la comunitat, cosa que l'enforteix", explica l'activista.

"D'intransigència –afegeix Vázquez– n'hi ha en persones gitanes igual que n'hi ha en persones no gitanes, com també arreu n'hi ha que, en convida amb persones LGTBI, s'incorporen en el procés de desconstruir prejudicis entorn de la sexualitat i al gènere, i es genera un procés d'aprenentatge col·lectiu i d'acceptació".

LA DIVERSITAT TAMBÉ ÉS GITANA

No va sortir de casa dels pares del braç d'un gitano, treballa de percussionista, diu obertament que és lesbiana i reivindica que "no per això perds la teva gitanitat". La primera de qui ha trencat els esquemes és de si mateixa, reconeix Noelia Heredia, coneguda en el món musical com *La Negri*. Damunt dels escenaris té el compromís de contribuir a fer-ho; també a la resta. "La gent et jutja per 'gitana i a sobre lesbiana', o per 'lesbiana i a sobre gitana'. Per això utilitzo l'escenari com una plataforma per reivindicar, primer, el meu poble, perquè ens ho han posat molt difícil, i més encara a les dones gitanes, i, després, per cridar el que sento, el que hi ha a la vida", explica. *La Negri* és una de les cares visibles de l'associació Verberipen-

Doble lluita, doble orgull

Dissidents sexuals i de gènere del poble gitano esquerden idees preconcebudes portes endins i enfora de la comunitat

Meritxell Rigol | @TxellRigol

Rroms per la diversitat. Reconeix que ser considerada una referent és una responsabilitat que pesa, però accepta que s'hi ha convertit per a moltes dones de la seva comunitat – “de joves a dones grans i casades”, assegura – i hi respon, acompanyant-les davant dubtes i temors. El que ella hauria volgut trobar des de nena.

Comptar amb referents que evidencin la diversitat de gènere i d'opcions sexuals existents dins la comunitat gitana facilita que altres persones també es reconegin i reivindiquin viure al marge dels patrons de gènere hegemònics. “No som menys gitanes ni per estudiar ni per ser lesbianes, i a poc a poc guanyem més visibilitat per evidenciar la diversitat que hi ha dins la comunitat gitana”, reivindica Heredia.

Com en el conjunt de la societat, viure en una família que congrega amb el discurs oficial, conservador, d'una religió, pot ser un factor

Comptar amb referents que evidencin la diversitat de gènere i d'opcions sexuals existents facilita que altres persones també es reconegin

que dificulti la lliure expressió d'una opció sexual o d'una identitat de gènere no normativa. “Jo crec en Déu; però el *culto*, ben lluny”, diu Saray. Es refereix a l'Església evangèlica de Filadèlfia, fundada per un grup de gitans espanyols a finals de la dècada dels 60 i que va estendre la seva influència entre la comunitat gitana ràpidament. “Hi ha caps molt tancats que et diuen que no és vàlid viure d'una manera diferent de com mana l'Església i que no ets gitana perquè no fas això, això i això. Però no has de complir uns cànons per ser-ho! Hi ha gitanes bones i dolentes, gitanes que passen la prova del mocador i gitanes que no, gitanes que es volen casar i gitanes que diuen que no, i gitanes que volen estudiar i que es treuen carreres!”, reivindica. En parlar-nos dels seus anys d'institut, Saray explica que han estat carregats de crits de “gitano maricón”. Se sumen al record de professorat que, afirma, li va “minar l'autoestima”. Saray té 21 anys i tota la voluntat de reprendre els estudis per acabar l'ESO i estudiar administració.

“Les identitats es mouen, canvien, es modulen al llarg del temps pels condicionants socials, i nosaltres estem fent això: igual que hem trobat la manera de ser gitana sent universitària, estem trobant maneres de tenir opcions de vida diferenciades sense perdre la nostra identitat. No negaré que hi ha dificultats, però penso que no hi ha tanta diferència amb les que pot viure una persona LGBTI d'un poble de l'Alt Camp”, planteja Vázquez, per qui la imatge de més LGBTI-fòbia entre la població gitana és una imatge “projectada en funció d'un factor estructural: l'antigitanisme”.

“Respon a l'interès de projectar una imatge del poble gitano que contingui els valors negatius amb què la societat majoritària no es vol identificar i que per això s'assignen als col·lectius racialitzats”, raona. En direcció oposada, sonen cada vegada més fort les més i més veus que rebaten estereotips i s'expressen per incorporar la diversitat com a valor reconegut del poble gitano. ▼

Iñaki Vázquez,
activista LGBTI i
educador social
| ÁLVARO
MINGUITO